

Javaslat nemzeti érték felvételére a Kapos–hegyháti Natúrpark Tájegységi Értéktárába

I. A javaslattevő adatai

1.	<i>A javaslatot benyújtó (személy/ intézmény/ szervezet/ vállalkozás) neve:</i>
	Kiss Gábor és Sebe Krisztina

2.	<i>A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:</i>		
	Név:	Kiss Gábor	Sebe Krisztina
	Telefonszám:	+36/30/484-2997	+36/30/469-0717
	E-mail cím:	kissgab.vac2@gmail.com	krisztina.sebe@gmail.com

II. A nemzeti érték adatai

1.	<i>A nemzeti érték megnevezése:</i>
	A kurdi pannóniai (felső-miocén) üledékek ősmaradványai

2.	<i>A nemzeti érték rövid bemutatása, egyedi jellemzőinek, történetének leírása (3000-6000 karakter):</i>
	<p>A geológus szakemberek Kurd mellett, a falu Lázi településrészének szélén jelölték ki a Pannon-tó deltasíksági üledékeit magában foglaló kőzetrétegtani egység, az Újfalu Formáció Tihanyi Tagozatának dél-dunántúli, országos jelentőségű földtani alapszelvényét (Pa-27). Az alapszelvény egy csuszamlás során korábban megsemmisült, új alapszelvény kijelölése folyamatban van.</p> <p>A Kurdon több helyen, így például a Kálvária közelében, a Damjanich utcában vagy a falutól keletre húzódó Csigás-árokban is megfigyelhető üledéksor anyaga a késő-miocén korszakban, mintegy 8-7 millió éve rakódott le a Kárpát-medence jelentős részét beborító, kissé sós vizű Pannon-tóban, megőrizve a beltő számos élőlényének maradványát. A rétegsort kőületekben, elsősorban puhatestűek (kagylók, csigák) héjaiban gazdag homok, kőzetliszt és agyag alkotja. Üledékszerkezeteik és ősmaradványaik tanulmányozásával megállapítható, hogy ezek a kőzetek a Pannon-tóba ömlő, nagy mennyiségű hordalékot szállító folyók deltáinak sekély részén, az ún. deltasíkságon rakódtak le.</p> <p>A kurdi üledékek faunáját már a XIX. században többen tanulmányozták. A maradványok legalaposabb vizsgálója, Lörenthey Imre 1894-ben 62 puhatestűfajt mutatott be közleményében. Az ősmaradványok között a leggyakoribb kagylók a szív-kagylófélék (<i>Lymnocardium</i>-ok), a vándorkagylók rokonságába tartozó <i>Congerina</i>-fajok, és a folyami kagylók fajai (<i>Unio</i>-k, <i>Anodonta</i>-k). A gazdag csigafaunából legfeltűnőbb a <i>Viviparus kurdensis</i>, a falu nevét viselő, nagyméretű fiállócsiga-faj. Több, a tudomány számára új puhatestűfajt írtak le innen, így például a <i>Pyrgula toeroeki</i> nevű apró csigát és az <i>Anodonta rothi</i> nevű tavikagylót. Kurd a típuslelőhelye egy, a földtani kor meghatározásában fontos kagylófajnak (<i>Prosodacnomya dainellii</i>) is.</p> <p>A Kapos–hegyháti Natúrpark Egyesület és Kurd Község Önkormányzata 2017-ben első alkalommal, hagyományteremtő céllal csatlakozott a Magyarhoni Földtani Társulat</p>

	kezdeményezéséhez, és szervezte meg a Geotóp-napot Kurd környéke gazdag földtani és felszínalaktani örökségének megismertetésére.
--	---

3.	<i>Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett (500-1000 karakter):</i>
	<p>Az alig 1100 lélekszámú Tolna megyei kistelepülés, Kurd neve nem ismeretlen a geológus szakemberek előtt. Országos, sőt nemzetközi szintű ismertségét a területén előforduló agyagos-homokos kőzeteknek és az azokból előkerült, mintegy 8-7 millió éves ősszállatok maradványainak köszönheti. Több, a tudomány számára új puhatestűfajt írtak le innen. Közülük egy csigát, a <i>Viviparus kurdensis</i> nevű fiatalcsigafajt a faluról neveztek el. A feltárások egyikét – mivel országos szinten a legjobban képviseli e földtani képződményt – földtani alapszelvényre nyilvánították.</p> <p>A naturpark munkaszervezete már a naturpark előkészítésének fázisában kezdeményezte a témában illetékes természetvédelmi szervezeteknél a kurdi alapszelvény országos szintű védetté nyilvánítását. A közeljövő tervei között szerepel a Kurd környékén található örökségi helyszínek – az alapszelvény mellett például a Csigás-völgy völgykatlanja és a Kurdi-tető természetes kilátópontja – túraútvonalra történő felfűzése és bemutatása.</p> <p>A naturparki közösség a <i>Viviparus kurdensis</i> nevű csigát választotta a Kapos–hegyháti Naturpark logójának központi eleméül.</p>

4.	<i>A nemzeti érték fellelhetőségének helye (település megnevezése, ha egy vagy két településhez köthető; földrajzi koordináta):</i>
	<p>Lázi feltárás – Kurd, Lázi településrész / N 46° 26.1607' E 18° 19.6058'</p> <p>„Öregszedres” feltárás – Kurd, Damjanich János utca / N 46° 26.1630' E 18° 19.6012'</p>

5.	<i>A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források) (max. 5):</i>
	Róth Lajos (1878): Egy új <i>Cardium</i> -faj az úgynevezett „Congeria-rétegekből”. Természettudományi Füzetek 2/1. pp. 53–56.
	Lórenthey Imre (1894): Kurd Tolna megyei helység pontusi faunája. Földtani Közlöny. XXIV. kötet, pp. 2–17. és 116–128.
	Brusina, Spiridion (1902): Iconographia molluscorum fossilium in tellure tertiaria Hungariae, Croatiae, Slavoniae, Dalmatiae, Bosniae, Herzegovinae, Serbiae et Bulgariae inventorum. Zagrabiae. Officina societatis typographicae.
	Horváth Janina (2008): A magyarországi pannóniai korú <i>Viviparus</i> fauna vizsgálata. a <i>Viviparus</i> fauna biometriai vizsgálata és a lelőhelyeik genetikai szemléletű statisztika vizsgálata dunántúli felszíni feltárások együtteseinek példáján. Diplomamunka. Szegedi Tudományegyetem Természettudományi Kar Földtani és Őslénytani Tanszék. Szeged.
	Magyarország földtani alapszelvényei – 1:100 000. Magyar Állami Földtani Intézet. https://map.mfgi.hu

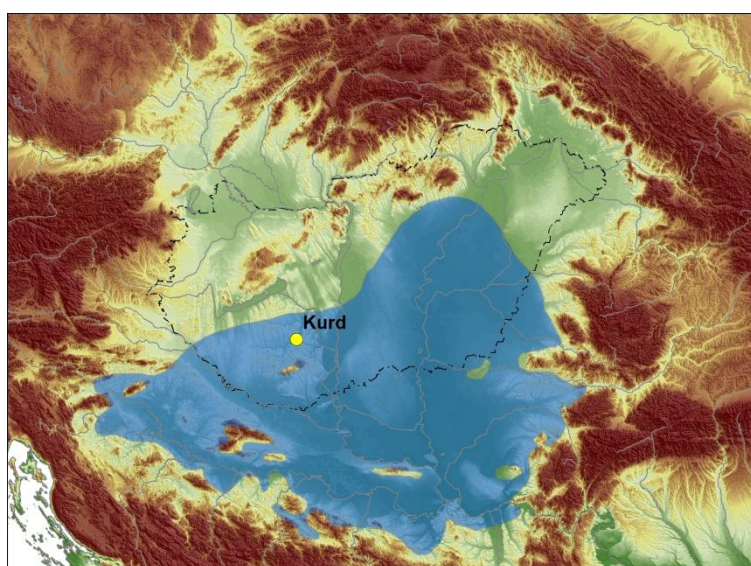
A vonal alatti részt a szakértői testület tölti ki!

6.	<i>A nemzeti érték szakterületi kategória szerinti besorolása (a megfelelő kategória vastagon szedésével):</i>		
	agrár- és élelmiszergazdaság	egészség és életmód	épített környezet
	ipari és műszaki megoldások	kulturális örökség	sport
	természeti környezet	turizmus	

Melléletek

A kurdi földtani feltárások a tervezett tanösvény útvonalával

A Pannon-tó kiterjedése mintegy 8 millió évvel ezelőtt (Magyar 2010 nyomán)

Az „Öregszedres” feltárás – a pannon-tavi üledékek a szelvény alsó részén láthatók (Fotó: Kiss Gábor)

A kurdi agyag földtani alapszelvényének környezete – 2017. évi állapot (Fotók: Kiss Gábor)

*Kurdi agyag pannon-tavi csigák és kagylók
maradványaival (Fotó: Kiss Gábor)*

Viviparus kurdensis (Fotó: Katona Lajos)

A Kapos–hegyháti Natúrpark logója